

ТЕМАТИКАТА НА КНИЖКА 4, ГОД. LXV НА СПИСАНИЕ „БЪЛГАРСКИ ЕЗИК“

ТАТЯНА АЛЕКСАНДРОВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“ ПРИ БАН
t_alexandrova@mail.bg

Книжка 4 за 2018 г. е последната книжка от **шейсет и петата годишна на списание „Български език“**, издание на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН. Основано през 1951 г. от проф. Любомир Андрейчин, то е едно от най-авторитетните периодични издания за езиковедска българистика. В него са публикувани редица приносни изследвания на българския език като славянски, балкански и европейски, които продължават да се цитират от поколения езиковеди у нас и в чужбина. Издание с традиции и богата история, „Български език“ неотклонно се придържа към високите академични стандарти и представя резултатите от най-новите теоретични и приложни изследвания, основани на съвременна лингвистична методология и отличаващи се с висока научна стойност и обществена значимост.

В първия блок публикации от настоящия брой на списанието са приложени нови научноизследователски ракурси към категорията количество и нейното изразяване в българския език. В своята статия „Към въпроса за статута на т.нар. класификатори в българския език“ Илиана Кръпова изследва една непроучена категория думи за означаване на количество – т.нар. „класификатори“, към които принадлежат думите *човек, души, глава*, както и суфиксите за бройна форма на съществителни от мъжки род за нелица и морфемата *-ма* за мъжколичен род при числителни имена. Анализирани са морфологичните и синтактичните свойства на тези елементи и за пръв път се прави съпоставка с типологически сходни системи в други езици с нумерални класификатори. Статията на Петя Бъркалова, Пенка Статева и Артур Степанов „Теоретични и психолингвистични аспекти на бройната форма в българския език“ съдържа аналитичен преглед на произхода и употребата на бройната форма при съществителните от мъжки род и представя резултатите от експериментално проучване на ролята на структурната дистанция между съгласуващите се категории в рамките на именните конституенти, съдържащи числително. Разработката е продължение на изследователската програма на Статева и Степанов (2016), която изучава ролята на структурния фактор – в противовес на линейния фактор – за греш-

ките при съгласуване в езиковата практика. Текущият психолингвистичен експеримент обаче не потвърждава резултатите от предшестващото корпусно изследване, за което се предлага обяснение, отчитащо структурната сложност, натоварването на работната памет и образователния статус на участниците.

Вторият блок статии е по Проект ДО 02/5 от 24.07.2018 „Езикова и етнокултурна динамика на традиционните и нетрадиционни ценности в славянския свят“ в рамките на Програмата ERA.Net.RUS Call 2018 (проект #472-LED-SW).

В две от тях – „Аксиосферата *отношения между родители и деца* в един средновековен юридически паметник“ (Марияна Цибранска-Костова) и „Ценните сведения за българската история в житието на един малко познат светец и старобългарската книжнина“ (Елка Мирчева), се представят резултатите от изследването на духовните ценности на българите според творби на българското Средновековие. Подходът на авторите, при който извороведският и езиково-текстологичният анализ, типични за медиевистиката, са съчетани с културологичен анализ, е изключително плодотворен. М. Цибранска анализира тематически свързани ексцерпти от така наречения псевдо-Зонарин номоканон, отнасящи се до отношенията между родители и деца, и установява, че тази аксиосфера показва стабилност в рамката на християнските ценности. Изследването води до задълбочени изводи за културната семиотика на избрания юридически образец, за механизмите, чрез които се съхранява православната идентичност и се осигурява възпроизводимост на основните ценности от духовната сфера. Елка Мирчева анализира езиковите особености на старобългарския превод на Житието на св. Власий Аморийски в контекста на въпроса за първоначалния превод на старобългарските сборници, включващи текстове за всеки ден от месеца. Привеждат се свидетелства, които помагат да се прецизират времето, характерът и първоизточникът на превода.

В останалите три статии от втория блок въз основа на интердисциплинарен анализ на базови ценности в традиционната българска култура се систематизират някои от ключовите концепти от духовната парадигма на българина; представят се и основните акценти на етнолингвистичната проблематика в Словакия в контекста на международното научно сътрудничество. В статията на Катарина Женьюхова „Избрани аспекти от развитието на словашката етнолингвистика на фона на руско-българско-словашкото сътрудничество“ се прави аналитичен преглед на състоянието на етнолингвистичните проучвания в Словакия и на резултатите от сътрудничеството в рамките на това направление, като се очертават перспективите за по-нататъшна съвместна научна дейност на проектен принцип с академични институции от България и Русия.

В статията на Мария Китанова „Семейството в традиционната българска култура (аксиологични аспекти)“ се анализират лексикални единици, представящи концепта *семејство* като фрагмент от българската езикова картина на света, и се извеждат аксиологичните особености, характерни за българския език и култура. Йоанна Кирилова в материала си „Онтологични метафори, концептуализиращи *душата* като ценност в българските паремии (в съпоставка с концептите ум и сърце)“ разглежда когнитивните метафори и модели, с които концептът *душа* е отразен в наивното съзнание на българина. Метафоризацията на когнитивната структура, вербализирана чрез лексемата *душа*, се съпоставя с образния компонент на концептите *ум* и *сърце*.

Извън двете теми на броя, но в рамките на проблематиката на списанието е и статията на Диана Иванова „Мечислав Малецки и научните му приноси в славянската диалектология“, посветена на 115-годишнината от рождението на големия полски славист и диалектолог. Разгледани са заслугите на проф. Малецки за проучването на смесените и преходните говори в пограничните райони на Полша и на диалектите на южнославянските езици. Особено ценни са неговите приноси за изследването на крайните български югозападни говори, останали извън пределите на България, в чиито архаични черти ученият намира неоспоримо доказателство за българската говорна основа на Кирило-Методиевия език.

Броят завършва с материал на общолингвистична тема – статията на Владимир Периклиев „Относно отличителните признаци на лингвистичното откритие“. Като разглежда четири известни открития в лингвистиката – Сосюрото откритие на понятието „лингвистична система“, откритието на индоевропейското семейство от сър Уилям Джоунс, импликационните универсалии на Грийнберг и закона на Вернер – авторът стига до извода, че освен признака *истинност* тези открития притежават и признаците *новост*, *неочакваност* и *важност*, които са логически независими и всички едновременно трябва да присъстват в една работа, за да се нарече откритие.

✉ Доц. д-р *Татяна Александрова*
Секция за съвременен български език
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ при БАН
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България